

Complexnummer: 521804

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Steenbakkerij Randwijk

Aantal complexonderdelen

5

Monumentnummers van complexonderdelen

521805, 521806, 521807, 521808, 521809

Woonplaats

Heteren

Gemeente

Overbetuwe

Provincie

Gelderland

Locatie van het hoofdobject

Renkumse Veerweg 3, 6666 LE te Heteren

Complexomschrijving

Inleiding

Deze omstreeks 1836-1837 door de plaatselijke notarisfamilie Roes als veldovens in productie genomen STEENBAKKERIJ is na diverse modernisering en uitbreidingen thans nog in gebruik als zigzag-vlamoven, "Steenbakkerij Randwijk" genaamd, met een jaarproductie van negen miljoen machinaal vervaardigde handvorm bakstenen.

Het beschermde complex bestaat uit 5 objecten:

1. Een gesloten STEENOVEN met schoorsteen uit ca. 1926, die in 1977 is omgevormd van een ringoven naar een zigzag-vlamoven.
2. Een groot FABRIEKSGEBOUW, inclusief KLEIVOORBEWERKINGSMACHINE, DROGERIJ en SMALSPoor, uit het tweede kwart van de twintigste eeuw.
3. Een DROOGSCHUUR uit het tweede kwart van de twintigste eeuw (haaghut).
4. Een DROOGSCHUUR uit het tweede kwart van de twintigste eeuw (haaghut).
5. Een DROOGSCHUUR uit het tweede kwart van de twintigste eeuw (hhaghut).

Dit op een verhoging in de Randwijksche uiterwaarden solitair gelegen fabriekscomplex bevindt zich buitendijks aan de zuidoever van de Neder-Rijn. Vanaf de Randwijkse Rijndijk leidt de beduidend lager gelegen Renkumse Veerweg recht naar de steenfabriek. De entree van het fabrieksterrein wordt gemarkeerd door twee in onbruik geraakte open DROOGSCHUREN (zogenaamde haaghutten) aan de linker zijde en een tot kantoor verbouwde naoorlogse bazenwoning annex paardenstalling aan de rechter zijde. De verbouwde voormalige bazenwoning valt buiten de bescherming. Midden op het terrein staat de STEENOVEN met hoge schoorsteen. Het direct op de steenoven aansluitende terrein is in gebruik voor de opslag van de gebakken stenen (het zogenaamde tasveld). Op enige afstand van de oven bevindt zich aan de rivierzijde een derde open DROOGSCHUUR (haaghut). Direct ten zuidwesten van de oven staat een groot FABRIEKSGEBOUW waarin de KLEIVORBEWERKINGSMACHINE en de DROGERIJ zijn ondergebracht. Hierop sluit in westelijke richting een kleigroeve met SMALSPoor aan. De grondstof wordt aldus gedolven in de uitgestrekte velden rivierklei in de directe omgeving van deze steenbakkerij.

Het afgraven van de klei in het meest westelijk gelegen deel van het fabrieksterrein is in de twintigste eeuw gemachinaliseerd. Een bovenaan de klei put gesitueerde moderne graafmachine stort de klei in een kipkar (XXb) die door een locomotief (DIMO, XXc) over een SMALSPoor naar het fabrieksgebouw wordt vervoerd. Op de spoordijk staat een in onbruik geraakte graafmachine met lier (XXc).

De afgegraven klei ondergaat in het FABRIEKSGEBOUW een voorbereidingsfase die bestaat uit kneden, mengen en persen van deze grondstof. Hiertoe staat in dit gebouw een KLEIVORBEWERKINGSMACHINE met drie units opgesteld (XXc, afkomstig uit Helden-Panningen). Deze machine voert de klei in de gewenste plastische samenstelling, vermenging en hoeveelheid naar de pers waar de ballen klei in vormen wordt geworpen. Het spoelen, bezanden en onderzetten van de vormbakken maakt eveneens onderdeel uit van dezelfde machine.

De aldus gevormde stenen (zgn. vormelingen) worden afgevoerd naar de achterliggende tunneldrogerij (XXc). In deze kunstmatige DROGERIJ wordt het water uit de stenen verdampt. Oorspronkelijk vond het drogen van de vormelingen plaats in de DROOGSCHUREN. Deze zogenaamde haaghutten zijn houten schuren met pannen daken en rekken in de open wanden. Op het fabrieksterrein zijn drie haaghutten van verschillende lengte bewaard gebleven. De volgende fase in de productiegang betreft het bakken van de gedroogde vormelingen. Deze steenbakkerij beschikt over een gesloten continu-oven met schoorsteen, die in 1977 is omgevormd van het type ringoven naar het type zigzag-vlamoven. Deze STEENOVEN op rechthoekig grondplan heeft 12 kamers met een meandervormig geknikt rookkanaal. De stookzone verplaatst zich geleidelijk door de kamers. Deze verplaatsing van het vuur wordt geregeld door de trek van de schoorsteen en door het storten van kolen in kleine stookgaten op de stookzolder. Per cyclus worden in deze oven 400.000 stenen gebakken. Na het uitkruien worden de stenen gesorteerd en opgeslagen op het tasveld rondom de steenoven.

Waardering

STEENBAKKERIJ.

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed en vrijwel compleet voorbeeld van een in oorsprong 19de eeuwse ambachtelijke steenbakkerij die in de loop van de 20ste eeuw is uitgebreid en gedeeltelijk gemachinaliseerd. Het complex wordt gekenmerkt door een uiterst functionele architectuur en doelmatige rangschikking van de afzonderlijke objecten ten opzichte van elkaar op het fabrieksterrein. Voorts bezit de steenbakkerij nog diverse roerende zaken uit uiteenlopende perioden, waarvan enkele nog worden ingezet en andere in stilte het productieproces illustreren.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- Van stedenbouwkundige waarde als karakteristiek onderdeel van het Gelderse riviereengebied, in casu de uiterwaarden van de Neder-Rijn, alwaar sedert het midden van de 19de eeuw een concentratie van steenfabrieken ontstond. Het complex heeft een markante, geïsoleerde ligging aan de zuidelijke rivieroever en is van veraf reeds herkenbaar aan de hoge schoorsteen en de grote pannen daken. Het complex heeft voorts enige zeldzaamheidswaarde vanwege de gaaf bewaard gebleven aanleg, structuur en relatie met de landschappelijke omgeving.
- Van cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische en geografisch-landschappelijke ontwikkeling, in casu de voor deze regio sedert het midden van de 19de eeuw zeer belangrijke nijverheid van de baksteenfabricage. Het complex geeft bovendien een, inmiddels zeldzaam geworden, goed en compleet beeld van de werking van het productieproces van een kleinbedrijf.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 521805

Status rijksmonument
Inschrijving register* 15 april 2002
Kadaster deel/nr 82940/84

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Heteren Overbetuwe Gelderland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Heteren

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Randwijk A 256

Omschrijving**

Omschrijving

Deze STEENOVEN is omstreeks 1926 gebouwd als gesloten continu-ringoven en in 1977 omgevormd tot zigzag-vlamoven. De in vuurvaste steen opgetrokken oven op rechthoekig grondplan beschikt over 12 kamers die bereikbaar zijn via evenzoveel stalen kruipopeningen in de lange zijden van het gebouw. In de segmentboogvormige gewelven van de kamers zijn vier rijen ronde stookgaten uitgespaard. De stookzone verplaatst zich geleidelijk door de kamers via het meandervormig geknikte rookkanaal. De oven is aan de bovenzijde afgedekt met een dikke laag klei en zand. Op de stookzolder worden de kolen gestort in de kleine stookgaten. De zolder wordt overkapt door twee evenwijdige zadeldaken. Halverwege de gemeenschappelijke zakgoot steekt de hoge schoorsteen omhoog. De stookzolder ontvangt licht door vier houten dakkapellen in de lange zijden en door negenruits ramen in de vier houten geveltoppen aan de korte zijden. Het overstek van de rondom doorgetrokken dakschilden rust op een houtconstructie van stijlen en schoren. De houten stijlen zijn geplaatst op bakstenen poeren. Het dak is belegd met overwegend rode en gesmoorde oud-Hollandse en verbeterde Hollandse pannen. De afwatering geschiedt zonder goten. De open ruimte ten oosten en westen van de steenoven is in gebruik als tasveld voor de gebakken stenen.

Waardering

STEENOVEN.

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed en vrijwel gaaf voorbeeld van een gesloten continu-oven met schoorsteen, die omstreeks 1926 is gebouwd als ringoven en in 1977 is omgevormd tot zigzag-vlamoven. Het object heeft zeldzaamheidswaarde als een nog in bedrijf zijnde semi-ambachtelijke, deels met kolen gestookte steenoven van het zigzag-type.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- Van stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van een markant in het Gelderse rivierengebied gesitueerd en compleet steenbakkerij-complex. Het object heeft wegens haar functie en de inrichting van het fabrieksterrein ensemblewaarde met de omringende overige bebouwing van het complex. Met name de hoge schoorsteen is als landmark van bijzondere betekenis voor het aanzien van de landschappelijke omgeving.

- Van cultuurhistorische waarde vanwege de karakteristieke verschijningsvorm van deze, voor het continu bakken van vormelingen in meerdere kamers bestemde, steenoven met stookzolder. Het object is van belang als uitdrukking van de voor deze regio sedert het midden van de 19de eeuw zeer belangrijke nijverheid van de baksteenfabricage. Bovendien draagt de steenoven in hoge mate bij aan de bijzonder illustratieve waarde van dit fabriekscomplex.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Steenoven

Monumentnummer*: 521806

Status rijksmonument
Inschrijving register* 15 april 2002
Kadaster deel/nr 82940/90

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Heteren Overbetuwe Gelderland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Heteren

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Randwijk A 256

Omschrijving**

Omschrijving

In dit FABRIEKSGEBOUW zijn thans de KLEIVOORBEWERKINGSMACHINE (westzijde) en de kunstmatige DROGERIJ (oostzijde) ondergebracht. Het langgerekte, vrijstaande gebouw op rechthoekig grondplan betrof oorspronkelijk een houten (droog?)loods met twee evenwijdige zadeldaken. De gemeenschappelijke zakgoot lag toen ongeveer even hoog als de dakvoet. De dakschilden zijn belegd met een grote diversiteit aan dakpannen, zoals rode en gesmoorde oud-Hollandse pannen en rode verbeterde Hollandse pannen. De voorranden van het oude dakgedeelte zijn afgedekt met windveren. De langgerekte zadeldaken hebben een nokrichting van oost naar west.

Na de Tweede Wereldoorlog zijn de lange zijden van het gebouw over de volledige lengte uitgebouwd onder doorgetrokken dakschild. De gevels zijn toen grotendeels versteend en voorzien van grote schuifdeuren en drieruits betonnen stalramen.

De houtconstructie van het oude, tweebeukige bouwdeel bestaat uit drie rijen stijlen. De middelste rij bevindt zich recht onder de zakgoot. De reeks stijlen aan de buitenzijde bevindt zich ter plaatse van de oorspronkelijke dakvoet, en is thans opgenomen in later toegevoegd muurwerk. De stijlen ondersteunen nokstijlspanten met horizontale balken en schoren. Deze houtconstructie draagt een (geïsoleerde) sporenkap.

In het westelijke deel van het fabrieksgebouw staat ten behoeve van de voorbereiding van de klei een MACHINE met drie units opgesteld. De machine is afkomstig van een fabriek uit Helden-Panningen en dateert uit het derde kwart van de 20ste eeuw. Op machinale wijze wordt de klei in de gewenste plastische samenstelling, vermenging en hoeveelheid naar de pers gevoerd waar de ballen klei in vormen wordt geworpen. Het spoelen, bezanden en onderzetten van de vormbakken maakt eveneens onderdeel uit van

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

dezelfde machine. In de achterliggende DROGERIJ worden de stenen kunstmatig gedroogd in tunnels (XXc).

In westelijke richting aansluitend op dit fabrieksgebouw is een SMALSPOOR aangelegd op een dijklichaam dat leidt naar de kleiuitput. Een moderne graafmachine schept de klei in een kipkar die vervolgens door een diesellocomotief (DIMO) over het smalspoor naar het gebouw wordt gereden.

Waardering

FABRIEKSGEBOUW, inclusief kleivoorbewerkingsMACHINE, DROGERIJ en SMALSPOOR.

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed en gedeeltelijk gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een langgerekt fabrieksgebouw ten behoeve van het bewerken van de klei en het drogen van de vormelingen. Het object wordt gekenmerkt door een uiterst functionele architectuur.
- Van stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van een markant in het Gelderse rivierengebied gesitueerd en compleet steenbakkerij-complex. Het object heeft wegens haar functie en de inrichting van het fabrieksterrein ensemblewaarde met het omringende landschap en de overige bebouwing van het complex.
- Van cultuurhistorische waarde vanwege de karakteristieke langgerekte verschijningsvorm met grote pannen daken. Het object is van belang als uitdrukking van de voor deze regio sedert het midden van de 19de eeuw zeer belangrijke nijverheid van de baksteenfabricage. Bovendien draagt het bij aan de bijzonder illustratieve waarde van dit fabriekscomplex, niet in het minst door de in het gebouw ondergebrachte en nog in bedrijf zijnde drooginrichting en kleivoorbewerkingsmachine, alsmede het hiermee verbonden smalspoor.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Fabrieksgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 521807

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 april 2002
Kadaster deel/nr	82940/98

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Heteren	Overbetuwe	Gelderland

Locatiennaam	Locatieomschrijving
Heteren	

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Randwijk	A			256

Omschrijving**

Omschrijving

Deze DROOGSCHUUR (XXb), een zogenaamde haaghut, bij de entree van het fabrieksterrein noordelijk van een andere droogschuur gelegen betreft een langgerekte éénbeukige open schuur met houten rekken in beide lange zijden. Een reeks houten stijlen ondersteunt evenzoveel nokstijlspanten met horizontale balken en schoren. Deze houtconstructie draagt een sporenkap met rode en gesmoorde Hollandse pannen. Het langgerekte zadeldak heeft een nokrichting van oost naar west, watert af zonder goten en is aan de voorranden voorzien van windveren. De geveltoppen aan de korte zijden zijn met planken beschoten. De haaghut is niet meer in gebruik voor het drogen van vormelingen.

Waardering

DROOGSCHUUR (haaghut) uit het tweede kwart van de 20ste eeuw.

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed en redelijk gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een langgerekte overdekte schuur met houten rekken in de lange open zijde voor het drogen van vormelingen. Het object wordt gekenmerkt door een uiterst functionele architectuur, die een optimale droging van de vormelingen door de zon en de wind mogelijk maakt.
- Van stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van een markant in het Gelderse rivierengebied gesitueerd en compleet steenbakkerij-complex. Het object heeft wegens zijn functie en de inrichting van het fabrieksterrein ensemblewaarde met de omringende overige bebouwing van het complex.
- Van cultuurhistorische waarde vanwege de karakteristieke verschijningsvorm van dit voor het drogen van vormelingen bestemd

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bouwwerk. Het object is van belang als uitdrukking van de voor deze regio sedert het midden van de 19de eeuw zeer belangrijke nijverheid van de baksteenfabricage. Bovendien draagt het bij aan de bijzonder illustratieve waarde van dit fabriekscomplex.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Droogschuur

Monumentnummer*: 521808

Status rijksmonument
Inschrijving register* 15 april 2002
Kadaster deel/nr 82940/102

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Heteren Overbetuwe Gelderland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Heteren

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Randwijk A 256

Omschrijving**

Omschrijving

Deze DROOGSCHUUR (XXb), een zogenaamde haaghut, bij de entree van het fabrieksterrein zuidelijk van een andere droogschuur betreft een langgerekte éénbeukige open schuur met houten rekken in beide lange zijden. Een reeks houten stijlen ondersteunt evenzoveel nokstijlspanten met horizontale balken en schoren. Deze houtconstructie draagt een sporenkap met gesmoorde en rode oud-Hollandse pannen. Het langgerekte zadeldak heeft een nokrichting van oost naar west, watert af zonder goten en is aan de voorranden voorzien van windveren. De geveltoppen aan de korte zijden zijn met planken beschoten. De haaghut is niet meer in gebruik voor het drogen van vormelingen.

Waardering

DROOGSCHUUR (haaghut) uit het tweede kwart van de 20ste eeuw.

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed en redelijk gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een langgerekte overdekte schuur met houten rekken in de lange open zijde voor het drogen van vormelingen. Het object wordt gekenmerkt door een uiterst functionele architectuur, die een optimale droging van de vormelingen door de zon en de wind mogelijk maakt.
- Van stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van een markant in het Gelderse rivierengebied gesitueerd en compleet steenbakkerij-complex. Het object heeft wegens zijn functie en de inrichting van het fabrieksterrein ensemblewaarde met de omringende overige bebouwing van het complex.
- Van cultuurhistorische waarde vanwege de karakteristieke verschijningsvorm van dit voor het drogen van vormelingen bestemd

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bouwwerk. Het object is van belang als uitdrukking van de voor deze regio sedert het midden van de 19de eeuw zeer belangrijke nijverheid van de baksteenfabricage. Bovendien draagt het bij aan de bijzonder illustratieve waarde van dit fabriekscomplex.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Droogschuur

Monumentnummer*: 521809

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 april 2002
Kadaster deel/nr	82940/106

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Heteren	Overbetuwe	Gelderland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Heteren	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Randwijk	A			256

*Omschrijving***

Omschrijving

Deze DROOGSCHUUR (XXb), een zogenaamde haaghut, bij de rivieroever achter het ovengebouw betreft een langgerekte éénbeukige open schuur met houten rekken in beide lange zijden. Een reeks houten stijlen ondersteunt evenzoveel nokstijlspanten met horizontale balken en schoren. Deze houtconstructie draagt een sporenkap met rode en gesmoorde Hollandse pannen. Het langgerekte zadeldak heeft een nokrichting van oost naar west, watert af zonder goten en is aan de voorranden voorzien van windveren. De geveltoppen aan de korte zijden zijn met planken beschoten. De haaghut is niet meer in gebruik voor het drogen van vormelingen.

Waardering

DROOGSCHUUR (haaghut) uit het tweede kwart van de 20ste eeuw.

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed en redelijk gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een langgerekte overdekte schuur met houten rekken in de lange open zijde voor het drogen van vormelingen. Het object wordt gekenmerkt door een uiterst functionele architectuur, die een optimale droging van de vormelingen door de zon en de wind mogelijk maakt.
- Van stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van een markant in het Gelderse rivierengebied gesitueerd en compleet steenbakkerij-complex. Het object heeft wegens zijn functie en de inrichting van het fabrieksterrein ensemblewaarde met de omringende overige bebouwing van het complex.
- Van cultuurhistorische waarde vanwege de karakteristieke verschijningsvorm van dit voor het drogen van vormelingen bestemd

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bouwwerk. Het object is van belang als uitdrukking van de voor deze regio sedert het midden van de 19de eeuw zeer belangrijke nijverheid van de baksteenfabricage. Bovendien draagt het bij aan de bijzonder illustratieve waarde van dit fabriekscomplex.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Droogschuur